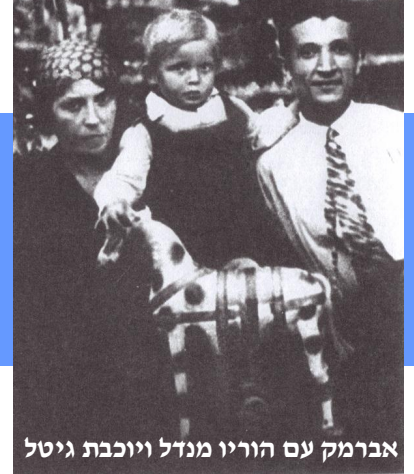

האיור של גטו לודז' שצייר אברמק

אברמק עם הוריו מנדל ויוכבת גיטל

אברמק קופלוביץ

אברמק קופלוביץ נולד ב- 18 בינואר 1930 בעיר לודז' בפולין. הוא היה בן יחיד להוריו. יחד איתם נשלח במשלוח האחרון מגטו לודז' לאושוויץ, וכמו אימו מצא את מותו שם בספטמבר 1944 כשהוא בן 14.

בשנת 1939, כשהיה אברמק בן תשע, פרצה מלחמת העולם השנייה. הגרמנים פלשו לפולין וכבשו אותה. הם התחילו לרכז את האוכלוסייה היהודית בתוך גטאות שהקימו בערים. הם ריכזו גם את כל יהודי העיר לודז' בגטו שהקימו בעיר.

החיים בגטו היו קשים מאד: צפיפות איומה, רעב, עבודה מפרכת ופחד מפני גירוש. עד שנת 1944 מתו או נשלחו למחנות ריכוז רוב יהודי הגטו.

בסתיו 1944 הודיעו הנאצים לתושבים המעטים שנשארו בגטו, כי הם מעבירים אותם למערב גרמניה כדי להגן עליהם. בפועל הם הסיעו אותם למחנות השמדה. אחד ממחנות ההשמדה אליו הועברו היהודים היה מחנה אושוויץ. לשם הועבר גם אברמק בן ה- 14, ושם, בתאי הגזים, מצא את מותו.

אביו, שהיה איתו באושוויץ, היה הניצול היחיד מכל משפחתו. כשחזר בתום המלחמה לביתו בלודז', מצא כמה מזכרות מבנו אברמק בעליית הגג. אלה כללו ציור של יהודי זקן עטוף בטלית, שני צילומים ומחברת בית ספר רגילה, ועל כריכתה, מלבד איור של אברמק והכותרת "גטו ליצמנשטאט – 1943" נרשם המשפט "יצירותיו של א' קופלוביץ".

ו-"משל עצמי".

השירים "הי במחלקה" ו "חלום", יחד עם עוד שירים, מחזות וציורים, היו במחברת שנמצאה.

למנחה:

בתי השיר מובאים בחלקם. השיר כולו מובא בסוף דף הפעילות. מכיוון שהשיר ארוך, עמוס בפרטים ובמילים קשות בחרנו לעבוד רק עם חלק מהבתים.

מהלך הפעילות:

אישי:

- המנחה תיתן לכל משתתף את שני הבתים הראשונים, לקריאה. (נספח 1) מבלי לתת מידע נוסף.

במליאה:

- מה מסופר בשני בתי השיר?
- המנחה תצייר על הלוח טבלה ותרשום בה את דברי המשתתפים לכותרות הטבלה:

מס. בתי השיר	מקום ההתרחשות	מי העובדים?	האווירה במקום
1,2			
3, 4, 5, 6			

אישי:

המנחה תיתן לכל משתתף את הבתים 3, 4, 5, 6 לקריאה (נספח 2)

במליאה:

1. המנחה תוסיף לטבלה את דברי המשתתפים כעת, בשורה המתאימה.
 2. שאלות למשתתפים: מה השתנה כעת? מדוע? תנו דוגמאות מהשיר.
מהם הקשיים המובאים בשיר?
- המנחה תספר לילדים מי כתב את השיר, גילו ואת שמו של השיר. תספר על אברמק ומשפחתו, על נסיבות חייו ועל מציאת המחברת. (במבוא לפעילות) ותראה את תמונתו של אברמק.

בזוגות:

המנחה תיתן לכל משתתף את הבית בשיר המדבר על החגיגה, עם השאלות לזוג (נספח 3)

במליאה:

1. הזוגות יספרו למה לדעתם אברמק כתב את השורות המצוטטות.
2. איזה רגשות הדברים מעוררים בכם?
3. מה אתם למדים, משורות אלה, על מציאות החיים בגטו? (חוסר בטחון, חוסר ודאות בקשר למחר, תחושת סוף, פחד ממה שצופן העתיד ועוד)
4. האם לדעתכם התקיימה החגיגה בסופו של דבר? אם לא, מדוע לדעתכם?
5. מה עובדי הסנדלריה היו רוצים שיהיה בחגיגה כזאת?
6. האם תוכלו לשחזר את החגיגה עבור עובדי הסנדלריה ואברמק בתוכם?
7. הכתה מארגנת חגיגה.

נספח 1

הי במחלקה

הי במחלקה, שם שמח ועליו בכלל,
הסנדלרים יושבים להם סביב במעגל.
בפטישים מכים אחת ושתים
והעבודה בוערת להם בידים.

בחדרה מכים הפטישים,
הצבתות מקישות מנגינה.
סנדלי העץ בשורה נצבים
והסנדלרים כלם שטופי זעה.

נספח 2

א.

1... והמָרְק שְׁמִקְבְּלִים בַּמַּחֲלָקָה

מִסְפִּיק לַשְּׁעֵתִים שֶׁל עֲבוּדָה.

אָבֵל הֵם הָרִי בִזְעַת אִפִּים

עָשָׂר שָׁעוֹת עוֹבְדִים וְעִמְלִים,

אוֹכְלִים וּמִיד אַחַת וּשְׁתֵּים,

שָׁעָה אַחֲרֵי הַמָּרְק שׁוֹב רַעֲבִים.

ב.

וְאִם קוֹרָה שְׁמִי־שָׁהוּ מְעֻשָּׂן,

עָלִיו לְצֵאת מִיד לַחֲדָר הַפְּנִיָּסָה,

כִּי אִם שִׁיעָה יִתְפֹּס אֶת הַמִּסְכָּן,

יִקַּח אוֹתוֹ לְתַחֲנֶנֶת הַמִּשְׁטָרָה.

כִּי שִׁיעָה הָעוֹזֵר סְדִיסְט לֹא קָטָן,

אִישׁ שְׂדָאוֹי לְסִדְרָה שֶׁל מְלָקוֹת,

ג.

קוֹרִים פֹּה בְּלוֹחַ גַּם אֵי סְדָרִים קִטְנִים,

בְּאוֹלָם מִסְפָּר חֲמֵשׁ אֵין מְדִיקִים בְּזִמְנִים. [דִּיּוּקִים?]

פַּעַם כָּאֵלוּ בְּטָעוֹת, פַּעַם שְׁנִיָּה כָּאֵלוּ

לֹא לְפִי סֵדֶר, וְשׁוֹב בְּזִנְבֵי הַתּוֹר מְעַמִּידִים

אוֹתָנּוּ. זוֹהִי גְזֵרַת גּוֹדְלָנוּ הַמֶּר, אֶת אֲרוֹחַת

הַצִּהְרִים אָנוּ מְקַבְּלִים תָּמִיד הָאַחֲרוֹנִים.

נספח 3

בְּחַמְשֵׁה-עָשָׂר בְּדָצְמָבֶר עָמְדוּ לְעֶרֶךְ חֲגִיגָה,
הַהֲנָהֳלָה מֵאֲתָנוּ בְּשָׁבִיל זֶה כְּסָפִים אֶסְפָּה,
כָּל אֶחָד נָתַן אֶת הַמָּרְק שֶׁעָלִיו קָשָׁה עֲמַל.
בְּחַמְשֵׁה-עָשָׂר בְּדָצְמָבֶר הוֹדִיעָה הַהֲנָהֳלָה,
שֶׁחֲגִיגָה שָׁלָנוּ לְחֹדֶשׁ יָנוּאָר נִדְחָתָה.
בְּחַמְשֵׁה-עָשָׂר בְּיָנוּאָר הוֹדִיעוּ חֲגִיגִית,
שֶׁחֲגִיגָה לְזֶמֶן אֲחֵר נִדְחָתָה סוּפִית.
צָרִיד רַק לְהִתְפַּלֵּל לֹאֵל וּרְצוֹן לְהַבִּיעַ,
שֶׁלְזֶמֶן הַזֶּה חַיִּים וְשְׁלָמִים נִגִיעַ,
וְנִזְכָּה לְעֶרֶךְ חֲגִיגָה בַּשָּׁנָה הַבָּאָה.

חישובו על תשובות לשאלות הבאות:

1. מה מסופר בבית זה?
2. על איזו חגיגה מסופר לדעתכם?
3. מי זאת ההנהלה? (היהודים שמונו למנהלים? הגרמנים?)
4. למה לדעתכם אברמק כותב:
"צריך רק להתפלל לאל ורצון להביע,
שלזמן הזה חיים ושלמים נגיע,
ונזכה לערוך חגיגה בשנה הבאה."

היי במחלקה

מילים: אברמק קופלביץ

לחן: רועי הדס ואוהד קוסקי

קישור לביצוע השיר באינטרנט

<https://www.youtube.com/watch?v=BaoOTOfNVbA>

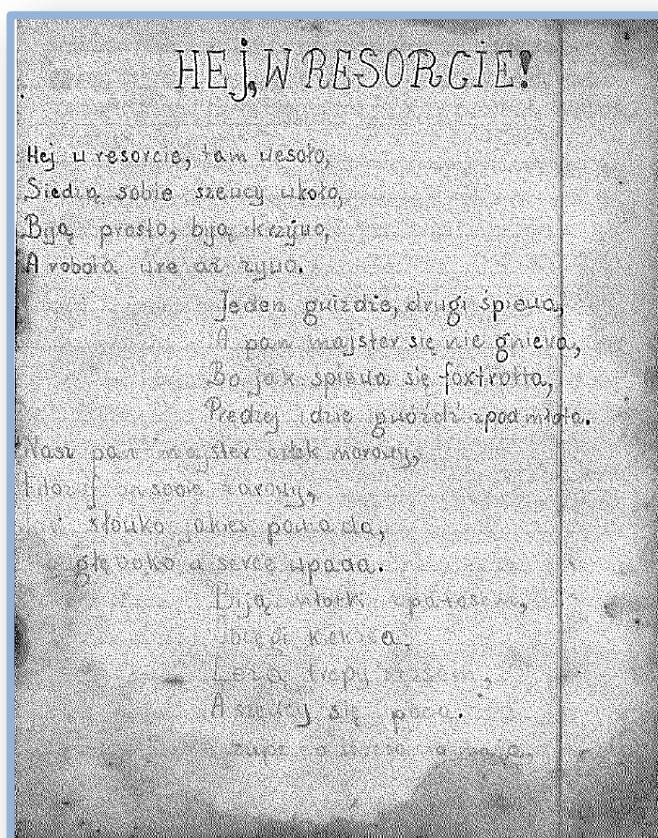
היי במחלקה, שם שמח ועליו בכלל,
הסנדלרים יושבים להם סביב במעגל.
בפטישים מכים אחת ושתיים
והעבודה בוערת להם בידיים

האחד שורק, השני מזמר
המפקח לא כועס ועובר,
כי אם פוקסטרט שרים
רץ המסמר מתחת לפטישים.

בחור כארז הוא המפקח,
אוהב להתפלסף ולהתבדח,
(ואם) מילה טובה יאמר,
(זו) נופלת ללב ישר

בחדווה מכים הפטישים
הצבתות מקישות מנגינה.
סנדלי העץ בשורה ניצבים
והסנדלרים כולם שטופי זיעה

[...] והמרק שמקבלים במחלקה
מספיק לשעתיים של עבודה.
אבל הם הרי בזיעת אפים
עשר שעות עובדים ועמלים,
אוכלים ומיד אחת ושתיים
שעה אחרי המרק שוב רעבים.

נוסף גם עניין חדש וחמור :
לעשן סיגריות בהחלט אסור!
הסגן והאחראית על האולם
אחראים על כך בשם כולם.
ואם קורה שמישהו מעשן,
עליו לצאת מיד לחדר הכניסה
כי אם שיעה יתפוס את המסכן,
ייקח אותו לתחנת המשטרה.

כל אחד ואחד עומד ממש נדהם.
ופאן וארהים- ראש המחלקה,
לכל אחד שמאחר ייתן מנה.
ולעיתים קרבות מאבד את
הקונטקולקה.
יש לו סגן מחור ממש כארז,
רק מחכה למי לתת (על הראש?)

כי שיעה העוזר סדיסט לא קטן,
אשי שראוי לסדרה של מלקות,
ומגיע לו לפחות שלוש מאות.

האחראית על האולם, הסגן
מגנה כל אי סדר ובלגן,
ואוהבת כמעט את כולם
(השומרים) על הסדר
כי "liebhabar" שמה
ושתהיה לנו בריאה

"herr leiter"- מנהל המחלקה,
גוטרמן- אדם שעל חוש צדק
חכמה מרץ ורודן (!)
מנהל אותנו כל הזמן,
בעזרת עדת השליחים.

גם פאן ברילינסקי,
הזעת אפים עמל,
ממלא את מקומו של המנהל.
היה ו"herr leitar" יצא,
פאן ברלניסקי חוגג
ושולט בנו ביד רמה

פאן רקובסקי- סגן המאמן
בעל מזג נוח ואיש שאגן
(...) מעל הסנדלרים,
(...) מעל השוקיות,
עומד רכון רוב הזמן,
מכין את הנחוץ ליום ה'.

האחראית על האולם,
גברת נחמדה כפליים,
ראש טוב לה על הכתפיים.
היא זוכרת את השמות של כולם
בכל מחלקה, את אלה מהיומיות
וגם את אלה מהקבלנות

כל אחד ואחד עומד ממש נדהם.
ופאן וארהים- ראש המחלקה,
לכל אחד שמאחר ייתן מנה.
ולעיתים קרבות מאבד את הקונטקולקה.
יש לו סגן מחור ממש כארז,
רק מחכה למי לתת (על הראש?)

וכשמתרגז משפרית כמו ברז.

קורים פה בלוח גם אי סדרים קטנים,

באולם מספר חמש אין מדייקים בזמנים (דיוקים?)

פעם כאילו בטעות, פעם שנייה כאילו

לא לפי סדר, ושוב בזנב התור מעמידים

אותנו. זוהי גזרת גורלנו המר, את ארוחת

הצהרים אנו מקבלים תמיד אחרונים.

בחמשה עשר בדצמבר עמדו לערך חגיגה

ההנהלה מאתנו בשביל זה כספים אספה,

כל אחד נתן את המארק שעליו קשה עמל.

במחשה עשר בדצמבר הודיעה ההנהלה,

שהחגיגה שלנו לינואר נדחתה.

החמישה עשר בינואר הודיעו חגיגות,

שהחגיגה לזמן אחר נדחתה סופית.

צריך רק להתפלל לאל ורצון להביע,

שלזמן הזה וחיים ושלמים נגיע,

ונזכה לערך חגיגה בשנה הבאה.

ואף על פי כן מסתבר שטוב המבנה,

כי המחלקה מייצרת חמר מעולה.

(ל)טובת מי? רק הסנדלרים יודעים,

והכל יספרו בזמנים אחרים (טובים?)

(..) ימחלו לי אלה שאותם לא תיארתי

(...) ויואלו לסלוח אם לא הזכרתי,

כי מעט הכרתי ולא שופטים עניין ואדם

לפי מראית העין בלבד.

ציור של אברמק שנמצא בעליית הגג עם מחברת השירים

מרכז הדרכה – מחוז תל אביב

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
מחוז תל אביב

מחברת שיריו של אברמק

נער בן 13 מתקופת השואה